

De watervoorziening nu en vroeger

Wat hebben wij het, wat het water betreft, toch maar gemakkelijk. Wij draaien de kraan maar om en wat blijft U warm of koud, het is maar wat men hebben wil. Of wil men zich douchen, zo heet of zo koud als je maar verlangt. Wat een gemak nu, zoals je eerder een teil of kuip eerst moest vullen, maar dan kon men ook wel ploeteren naar hartelust, vooral in de zomer.

Wat is er aan dat water, zoals wij het nu uit de kraan laten lopen, al wat aan voorafgegaan. En wat waren we al blij dat we een pomp hadden. De eerste die wij hadden, haalde het water met een pijp uit de put, maar we hoefden toch niet meer naar buiten. Eerst kwamen de heipompen en toen de boorpompen. De ouderen herinneren zich nog de dorpspompen. "Jan met den enen arm", zei men in Raalte. Waar de vrouwen kwamen om de was te doen. Wat was het een genot voor het vee, dat ze mooi helder water konden drinken, want eerder in de kolken was het neet te vinnig (te fris) of te best. In droge tijden altijd maar weer de kolken uitmodderen en dan liepen de koeien er ook nog graag in, en lieten er ook nog vaak wat invallen wat er helemaal niet in thuis hoorde, maar ja het scheen hun niet te hinderen en dat was nu eenmaal de natuur.

De kolken zijn bijna allemaal verdwenen en die er nog zijn worden niet meer voor dat doel gebruikt. Ook de schapekolken in de velden zijn evenals de heide verdwenen, opgeofferd aan de helaas onmisbare cultuur. Wat weet ik nog goed dat alle water voor mens en dier uit de put moest komen. Zo was er dan ook bij ieder huis een put, want water is nog altijd even noodzakelijk als voedsel. Die put moet ook nog behoorlijk diep zijn, wil men fris welwater hebben. Dat deze vorm van watervoorziening al heel oud is blijkt wel uit de Bijbel, "toen Jakob vluchtte voor Ezau en kwam in het land der stammen van het Oosten en rond keek en een put zag in het veld, waar men de kudde uit placht te drinken."

*Un wippe boaven de putte,
un emmer met un dutte,
leug geet e umdale,
vol a'k um ophale,
het stekt neet, doar is nog genug,
vuur vanoavend en vuur margenvrog,
toch kun e wie der neet umme,
woer was e wie aans de kumme,
en telders toch met umme,
en um koffie te zetten,
muw utkokken neet vergetten,
mar de varken en de beeste,
gebruukt altied nog ut meeste,
dus altied mar weer,
de wippe op en neer.*

Vroeger zag men ze heel veel, die putten met een wip er boven, maar bij ons hadden we gewoon een ketting die om een rol boven de put liep, waarmee men de emmer omhoog draaide. De put was zo'n anderhalve meter boven de grond opgemetseld, maar dit was vroeger niet altijd zo geweest en werden ze zo op de grond afgedekt, zo goed en kwaad als dit ging. Dat er dan wel eens wat inkwam wat er niet in hoorde dat is te begrijpen. Zo was het vroeger Bloo Jannemeuie eens gebeurd: die wilde koffie zetten, en hing daarvoor de zwarte henne (waterketel) boven het vuur. Nu wil het geval dat er een kikker, die in de put was geraakt, in de waterketel was terecht gekomen. Toen het water warm begon te worden, dacht de kikker dat het zomer was geworden, en begon genoeglijk te kwaken. Jannemeuie die het hoorde, was hier helemaal niet van overstuur, maar die ze: "Hé ie dikkop ie in de kettel zit, ik oe wè kriegen zal." Zij pakte de tang en viste de kikker uit de ketel en kieperde die buiten de deur en de koffie smaakte Jannemeuie er even lekker om.

Ja, men was vroeger over het algemeen niet erg vies uitgevallen, en het zou hen wel niet hinderen. Wij waren vroeger veel meer natuurvolk in alle dingen. Men dacht niet aan watervervuiling en wat dies meer zij, maar dat bestond toen ook niet in de vorm van nu. Niet zo gewoon en ook veel lastiger was een geval bij Luks, waar een loopvarken in zo'n put was geraakt. Luks was zelf niet thuis, maar de vrouw niet links, liet gauw de ladder in de put neer, en daalt af in de put en ze stuurt een van de kinderen naar Nellies om hulp. Ondertussen had de vrouw het varken bij een oor gepakt en hield hem zo de kop boven water. Nu, Nellies komt en daalt ook af in de put om de vrouw te helpen, maar merkt daarbij niet dat hij de vrouw van Luks, die zich met één hand aan de sport van de ladder vasthield, op de vingers gaat staan, en Nellies, die wat doof was, en doordat het varken zo schreeuwde, hoorde niet dat de vrouw altijd maar schreeuwde: "Oalen d... ie treed mie op de hande." Maar na al geschreeuw en gehijster hadden ze toch het varken weer boven de grond gekregen. Zo liep ook dit nog weer goed af.

Onze volk (bij ons thuis) vertelden wel eens, het was niet zo mooi, wat dan gebeurde, dat als men vroeger iemand last wilde bezorgen, kwaad wilde aandoen, men zo iemand de put ging vergeven. Men gooide er wat in, zodat men lange tijd het water niet kon drinken, en dat dit een grote last was, dat is te begrijpen.

Dat men bij het graven van een put vroeger wel op de hulp van burens was aangewezen, is te begrijpen. Men groef in in een droge periode, en meestal in September, want Vader zei altijd: "In September is de welle (welwater) het laagst in de grond." Men vertelde vaak hoe in 1906 de put bij Julekes op de Zuurberg achter Holten was gegraven, en dat men hier dagen mee bezig was geweest.

Vroeger was men ook veel meer op de hulp van burens aangewezen. Men beschouwde dit als een plicht. Ook van overheidswege kon men de verplichting opleggen om de nodige hand en spandiensten te verrichten, dat wilde zeggen, het nodige vervoer te verrichten, en de keuters en arbeiders moesten met de schop het nodige graafwerk verrichten, zoals bijvoorbeeld het onderhoud van wegen of voetpaden die vaak in slechte toestand verkeerden.